

[Hem](#) > ... > [Dina Rättigheter](#) > [Minderårigas Rättigheter Vid Domstolsförfaranden](#) > Germany

Innehåll inlagt av

Tyskland

Minderårigas rättigheter vid domstolsförfaranden

Tyskland

I Tyskland gäller särskilda regler och förfaranden för rättsliga ärenden där minderåriga ställs inför domstol. De är avsedda att skydda de berörda unga personernas rättigheter och intressen. Minderåriga är barn och ungdomar under 18 år.

1. Minderårigas rättskapacitet

I princip kan barn delta i civilrättsliga förfaranden från födseln, som kärande eller svarande. Civilrättsliga förfaranden är förfaranden som inleds inför domstol för att göra gällande privata rättigheter, t.ex. rättigheter som följer av ett hyresavtal.

Generellt sett förvärfvas dock förmågan att agera inför domstol först vid 18 års ålder. Det innebär att det först från den åldern är möjligt att agera självständigt i förfaranden, t.ex. för att väcka talan eller inge anspråk. Före 18-årsdagen måste minderårigas juridiska ombud, i regel deras föräldrar, utföra dessa processuella handlingar på deras vägnar.

Vissa undantag gäller emellertid:

- Vid tvister som rör minderårigas anställningsförhållanden kan en minderårig anses ha rätt att agera inför domstol från och med sju års ålder.
- I mål vid familjedomstolar, t.ex. mål om underhållsskyldighet eller umgängesrätt, anses minderåriga ha förmåga att agera från och med 14 års ålder. Det innebär att de från sin 14-årsdag själva kan utöva sina processuella rättigheter. De kan då själva begära att ett förfarande inleds och ta emot skriftliga inlagor som är relevanta för förfarandet, och har egen rätt att få tillgång till handlingar.

2. Anpassade förfaranderegler för förfaranden som rör minderåriga

2.1 Civilrättsliga förfaranden

Om ett barn är inblandat i ett civilrättsligt förfarande som kärande eller svarande förhörs ett juridiskt ombud, i regel barnets föräldrar, i stället för barnet. Om en kärande eller svarande som är minderårig har fyllt 16 år kan dock domstolen efter eget gottfinnande besluta att även förhöra den minderåriga själv.

2.2 Förfaranden vid familjedomstolar

När det gäller förfaranden vid familjedomstolar, särskilt i frågor rörande t.ex. vårdnad och umgänge, gäller särskilda regler som har utarbetats med hänsyn till minderårigas deltagande eller inblandning. Bland dessa återfinns först och främst domstolens skyldighet att höra barnen själva, oavsett ålder, och bilda sig en egen uppfattning av dem. Ett sådant förhör genomförs i allmänhet utan att barnets juridiska ombud är närvarande. Dessutom måste domstolen ofta höra barn- och ungdomsmyndigheten (*Jugendamt*) liksom föräldrarna i egen person. Om barnets bästa så kräver ska domstolen utse en lämplig tillfällig god man för barnet. Denna person kallas även i dagligt tal för "barnadvokaten" (*Anwalt des Kindes*) och ska företräda barnets intressen i förfarandet.

2.3 Straffrättsliga förfaranden

2.3.1 Unga tilltalade

Minderåriga får endast inträda som tilltalade i straffrättsliga förfaranden om de var minst 14 år gamla vid den tidpunkt då brottet begicks. Särskild strafflagstiftning för ungdomar (*Jugendstrafrecht*) gäller för tilltalade som var över 14 år, men ännu inte hade fyllt 18 år vid tidpunkten för brottet. Beroende på individens personliga utvecklingsnivå eller brottets art kan strafflagstiftningen för ungdomar också tillämpas på unga som var äldre än 18 år men ännu inte hade fyllt 21 vid tidpunkten för brottet. Strafflagstiftningen för ungdomar tillhandahåller inte bara ett större antal åtgärder och möjliga påföljder än strafflagstiftningen för vuxna, den innehåller också särskilda bestämmelser om hur domstolsförfarandena ska gå till. Bestämmelserna i strafflagstiftningen för ungdomar är avsedda att ta hänsyn till unga tilltalades utvecklingsnivå. Särskilda ungdomsdomstolar (*Jugendgerichte*) är behöriga att pröva straffrättsliga förfaranden mot minderåriga. I princip deltar även organet för rättsligt stöd till ungdomar (*Jugendgerichtshilfe*), en socialtjänst som tillhandahålls av kommunala barn- och ungdomskontoret (*Kinder- und Jugendhilfe*), i domstolsförfarandena. Förhandlingar i ungdomsdomstolar är inte öppna för allmänheten. Ytterligare information om minderåriga tilltalades rättigheter finns [här](#).

2.3.2 Minderåriga som brottsoffer och vittnen

I straffrättsliga förfaranden finns särskilda regler om skydd av barn och ungdomar under 18 år som har bevittnat eller utsatts för ett brott. Dessa regler är avsedda att förhindra att personen utsätts för ytterligare trauma. Förhör, intervjuer och andra utredningsåtgärder som involverar ett minderårigt brottsoffer bör t.ex. genomföras med särskild skyndsamhet. Under en domstolsförhandling får vittnen under 18 år endast förhöras av domaren. Andra parter som är inblandade i förfarandet och som har rätt att ställa frågor måste ställa sina frågor via domaren. För att undvika upprepade förhör bör möjligheten att göra video- och ljudinspelningar användas för vittnen under 18 år. I många fall kan videoinspelningar av ett vittnesmål från ett minderårigt brottsoffer inför en undersökningsdomare ersätta vittnesmålet under domstolsförhandlingen. Personer under 18 år som har utsatts för sexualbrott eller vissa våldsbrott har rätt att begära psykosocialt stöd för rättegången. Detta intensiva stöd omfattar kvalificerad vägledning och tillhandahållande av information, samt stöd under det straffrättsliga förfarandets gång. Det är kostnadsfritt för den berörda personen. Om det finns en oro för att den tilltalades närvaro kan ha en ytterst skadlig inverkan på ett minderårigt vittnes välbefinnande kan domstolen besluta att den tilltalade ska lämna rättssalen medan vittnet förhörs. När det gäller minderåriga vittnen ska allmänheten utestängas på begäran av den berörda personen. I vissa fall kan minderåriga brottsoffer även ansluta sig till talan som medsökande och tilldelas då en advokat utan kostnad.

2.3.3 Barnanpassad information om straffrättsliga förfaranden

Det federala justitieministeriet (*Bundesministerium der Justiz*) erbjuder många barnanpassade informationsbroschyrer, t.ex. *"Du bist nicht allein"* (*"Du är inte ensam"*) för barn i förskole- och grundskoleåldern och *"Ich habe Rechte"* (*"Jag har rättigheter"*) för ungdomar. Dessa publikationer ger information om straffrättsliga förfaranden på ett åldersanpassat sätt. Ytterligare information om straffrättsliga förfaranden finns på det federala justitieministeriets webbplats och på <http://www.hilfe-info.de/>. Mer information om minderåriga brottsoffers rättigheter finns [här](#).

3. Åtgärder för att påskynda förfaranden som rör minderåriga

3.1 Förfaranden vid familjedomstolar

Förfaranden som rör ett barns hemvist, umgänge med eller överlämnande av ett barn samt förfaranden som uppstår på grund av en risk för barnets välbefinnande prioriteras och påskyndas. En förhandling där domstolen diskuterar frågan med de berörda personerna bör hållas inom en månad. Domstolen bör sträva efter att nå en överenskommelse mellan föräldrarna. I detta syfte kan den även besluta att föräldrarna ska delta i rådgivning som erbjuds av barn- och ungdomskontorets rådgivningstjänster eller i ett informationsmöte om medling, exempelvis. När det gäller förfaranden som rör umgänge bör domstolen införa provisoriska villkor för umgänget för att täcka den tidsperioden.

3.2 Straffrättsliga förfaranden

I Tyskland gäller särskilda bestämmelser för verkställighet av påföljder riktade mot ungdomar. Huvudsyftet med strafflagstiftningen för ungdomar, nämligen rehabilitering, är också avgörande vid tillämpning av utdömda påföljder. Detta kräver att hänsyn tas till unga gärningsmäns särskilda behov och utvecklingsnivå. Enligt strafflagstiftningen för ungdomar kan ungdomsdomstolarna utdöma olika möjliga påföljder, bland annat varningar, anvisningar om hur gärningsmannen ska leva sitt liv eller instruktioner om deltagande i kurser för social träning, beslut om att utföra arbete eller betala ersättning för skador, (kortvarigt) frihetsberövande och – som en sista utväg i allvarliga fall – fängelsestraff för ungdomar. Fängelsestraff för ungdomar avtjänas vid särskilda anstalter för ungdomsbrottslingar där åldersanpassad stöd och utbildning kan tillhandahållas.

4. Tvärvetenskaplig strategi

4.1 Inverkan på minderåriga tilltalade

För att uppnå det primära målet för strafflagstiftningen för ungdomar, nämligen att förhindra att den tilltalade återfaller i brott, är det särskilt viktigt att de olika yrkesorganen arbetar tillsammans på ett samordnat sätt i förfaranden rörande ungdomsbrottslighet. Tack vare en sådan samordnad strategi kan åtgärder för ungdomars välfärd och domstolarnas svar anpassas till svarandens individuella situation på ett målinriktat sätt. Organet för rättsligt stöd till ungdomar tillhandahåller exempelvis en rapport om svarandens personlighet och livssituation redan under åklagarens utredning. På grundval av denna information övervägs i ett tidigt skede hur brottet bäst ska hanteras. I praktiken har olika modeller inrättats för samarbete mellan ungdomsmyndigheter, polis och åklagare som kan bidra till att optimera och påskynda de föreskrivna förfarandena.

4.2 World Childhood Foundations Barnhus

World Childhood Foundations så kallade [Barnhus](#) är särskilt anpassade till behoven hos barn och ungdomar som har utsatts för fysiskt eller sexuellt våld. Anläggningarna är barnvänliga och tvärvetenskapliga kontaktpunkter för minderåriga offer för fysiskt och sexuellt våld. Syftet är att genom ett nära samarbete mellan läkare, psykologer, barn- och ungdomsmyndigheter, polis och rättsväsende under samma tak förhindra upprepade förhör eller undersökningar av minderåriga brottsoffer. Tysklands första Barnhus öppnades i Leipzig 2018 och andra finns i Berlin, Düsseldorf, Heidelberg, Ortenau, München, Flensburg, Schwerin och Hamburg.

5. Fortbildning av yrkesverksam personal

5.1 Advokater

I Tyskland finns ett brett utbud av utbildningskurser för advokater som även omfattar minderårigas rättigheter i domstolsförfaranden. I synnerhet förmedlas information om dessa rättigheter genom specialiserade obligatoriska kurser för advokater som arbetar med familjerätt, straffrätt och vägtrafiklagstiftning.

5.2 Domare och åklagare

Den tyska rättsakademien (*Deutsche Richterakademie*) erbjuder många kurser om minderårigas rättigheter i domstolsförfaranden. Dessa kurser är avsedda både för unga, nya deltagare och erfarna yrkesutövare. Deltagarna får specialistkunskaper och utbildning i psykologiska färdigheter.

Kurserna omfattar ämnen som utfrågning och förhör av barn och ungdomar, övergrepp mot barn och strafflagstiftningen för ungdomar. Syftet är att göra domarna mer medvetna om barn och ungas situation och behov, och ge dem praktiska färdigheter för att hantera och kommunicera med barn och unga. Det är frivilligt att delta i dessa kurser.

Familjemål prövas vid familjedomstolarna. I sådana förfaranden spelar familjedomstolarnas domare en särskilt ansvarsfull roll. I lagen fastställs särskilda krav på deras kvalifikationer. Utöver relevanta juridiska kunskaper bör sådana domare också ha påvisbara kunskaper i psykologi, särskilt barnpsykologi, eller om kommunikation med barn, eller förvärva dessa färdigheter utan onödigt dröjsmål.

Domare och åklagare som arbetar vid ungdomsdomstolar på straffrättens område bör ha kompetens inom

utbildning och särskilda kvalifikationer.

6. Barnets bästa

Förfaranden i mål som rör föräldrar och barn, t.ex. rörande vårdnad och umgänge, kännetecknas av officialprincipen (*Amtsermittlungsgesetz*) och är inriktade på att skydda barnets bästa. Principen om barnets bästa fastställs som en vägledande princip i civillagen (*Bürgerliches Gesetzbuch*) och måste beaktas i beslut i mål som rör föräldrar och barn. Det är en viktig princip för alla bestämmelser på området föräldraansvar.

För vissa beslut finns det enskilda förordningar som innehåller mer detaljerade bestämmelser om hur barnets bästa ska beaktas. Det kan innebära att ett beslut

- ska bäst motsvara barnets bästa (t.ex. om ensam föräldraomsorg överförs),
- ska tjäna barnets bästa (t.ex. vid kontakt med andra anknytningspersoner än föräldrarna),
- inte får strida mot barnets bästa (t.ex. om gemensam föräldraomsorg fastställs), eller inte äventyra barnets bästa (t.ex. om föräldraomsorg återkallas).

Officialprincipen innebär att domstolen är skyldig att fastställa alla omständigheter som är viktiga för beslutet på eget initiativ. Domstolen har därför en aktiv skyldighet att se till att alla relevanta fakta och omständigheter beaktas i förfarandet, så att bästa möjliga beslut kan fattas enligt barnets bästa. Familjedomstolarnas huvuduppgift i sådana förfaranden är således att fatta ett beslut i varje enskilt fall som gör det möjligt att ta hänsyn till barnets bästa på bästa möjliga sätt.

7. Verkställighet av beslut som rör minderåriga

7.1 Verkställighet av domar i civilrättsliga mål

I princip är det möjligt att verkställa en dom mot en minderårig. Om den minderåriga har tillgångar, t.ex. efter ett arv, som kan användas för att reglera skulder kan dessa tillgångar bli föremål för utmätning. När sådana åtgärder vidtas får exekutionstjänstemannen inte direkt kontakta en minderårig som saknar förmåga att agera inför domstol, utan enbart den minderårigas juridiska ombud.

7.2 Straffrättsliga förfaranden

I Tyskland gäller särskilda bestämmelser för verkställighet av domar mot ungdomar. Strafflagstiftningen för ungdomar strävar efter att uppnå målet rehabilitering och tar hänsyn till unga gärningsmäns särskilda behov och utvecklingsnivå. Unga gärningsmän placeras på särskilda anstalter för ungdomsbrottslingar där åldersanpassat stöd och utbildning kan tillhandahållas. Straffen är i allmänhet mildare än straff som åläggs vuxna och bör syfta till att återintegrera ungdomsbrottslingar i samhället. Enligt strafflagstiftningen för ungdomar finns det olika möjliga påföljder tillgängliga för domarna, däribland varningar, anvisningar, samhällstjänst, (kortvarigt) frihetsberövande och fängelsestraff för ungdomar.

8. Bestridande av domstolsbeslut

8.1 Förfaranden vid familjedomstolar

I familjemål har underåriga som saknar förmåga att agera inför domstol tillgång till relevanta rättsmedel via sitt juridiska ombud. Tillgängliga rättsmedel gör det möjligt för den berörda personen att överklaga ett domstolsbeslut. Barn från 14 års ålder har också rätt att överklaga i alla frågor som rör dem. Om barnet har tilldelats en tillfällig god man är dennes uppgift att diskutera domstolsbeslutet med barnet och överväga om ett överklagande är i barnets intresse.

8.2 Straffrättsliga förfaranden

Minderåriga tilltalade har en omfattande rätt att begära omprövning av åtgärder och beslut som har fattats när som helst under det straffrättsliga förfarandet för ungdomar om de anser att deras rättigheter har kränkts. Detta innebär att lämna in särskilda överklaganden av domar. Sådana överklaganden får även inges av den minderårigas föräldrar eller juridiska ombud. Ytterligare information om minderåriga tilltalades rättigheter finns

[här](#).

9. Adoption

Beslut rörande adoptioner fattas av domstolen. Om ett barn ska adopteras deltar barn- och ungdomskontoret i processen. I regel äger ett adoptionsförfarande därför rum inför familjedomstolen. Adoptionsplacering får endast utföras av barn- och ungdomsmyndigheter, federala barn- och ungdomsmyndigheter och auktoriserade adoptionsbyråer.

Alla internationella adoptionsförfaranden som inleds efter den 1 april 2021 måste anordnas av en internationell placeringsbyrå. Internationella placeringsbyråer omfattar centrala adoptionsorgan vid de federala ungdomsmyndigheterna och statligt godkända internationella placeringsbyråer. Om adoptionen har ägt rum utan ett placeringsförfarande för adoption får det utländska adoptionsbeslutet endast erkännas i Tyskland i undantagsfall och på strikta villkor. Ett sådant erkännande måste meddelas av domstol.

Enligt tysk lag måste barn samtycka till adoption från och med den dag de fyller 14 år. Det juridiska ombudets samtycke måste också inhämtas. När det gäller barn under 14 år får samtycke endast beviljas av det juridiska ombudet. Barnets önskemål är också viktiga i dessa fall.

Adopterade personer har från och med den dag de fyller 16 år rätt att själva få tillgång till sina handlingar för att få information om sin familjebakgrund och levnadshistoria. De har även laglig rätt till stöd från adoptionsbyrån om de vill ha uppgifter om sin familjebakgrund.

Senaste uppdatering: 23/07/2025

Sidans nationella språkversion sköts av respektive medlemsland. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Europeiska kommissionen fritar sig från allt ansvar för information och uppgifter i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.